

RANÝ STŘEDOVĚK

Periodizace a hlavní rysy

- **Časně slovanské období – 6. – 1. pol. 7.stol**
 - příchod slovanského obyvatelstva
 - keramika pražského typu (KPT)
 - Sámova říše
- **Starohradištní období – předvelkomoravské – 2.pol. 7. stol. – konec 8. stol**
 - rozvoj keramiky – keramika středodunajské kulturní tradice
 - vznik prvních hradisek, blatnicko-mikulčický horizont
- **Středohradištní - 800-950 – velkomoravské**
 - vznik **Velké Moravy**
 - rozvoj materiálního bohatství
 - křesťanství
- **Mladohradištní – 950 - 1200**
- **Pozdněhradištní – 1200 - 1250**
 - přechod k vrcholnému středověku

Časně slovanské období

příchod Slovanů na naše území

- první slovanská vlna na Moravu a do Čech: první polovina 6.st.
 - **keramika pražského typu (KPT):** v ruce robená, nezdobená, vázovité hrnce s max. výdutí v horní 1/3 výšky
- postupně dotáčení na kruhu, zdobení vlnovkou
 - **keramika středodunajské výrobní tradice**

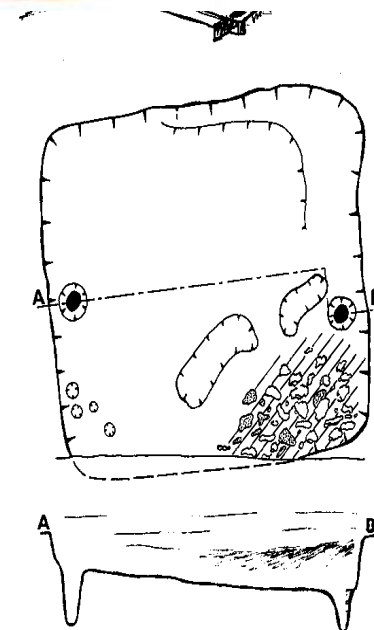

sídliště

- Březno u Loun, Roztoky u Prahy, Pohansko u Břeclavi, Mutěnice

- zahloubené domy s kůlovou konstrukcí – čtvercové s kamennou pecí v rohu
- shlukové, okrouhlice, řadové vesnice
- ojediněle výrobní stavba, hospodářské – jen obilní jámy
- hradiska – v 7. stol. jen Čechy

- z písemných pramenů:
Wogastisburg

PR

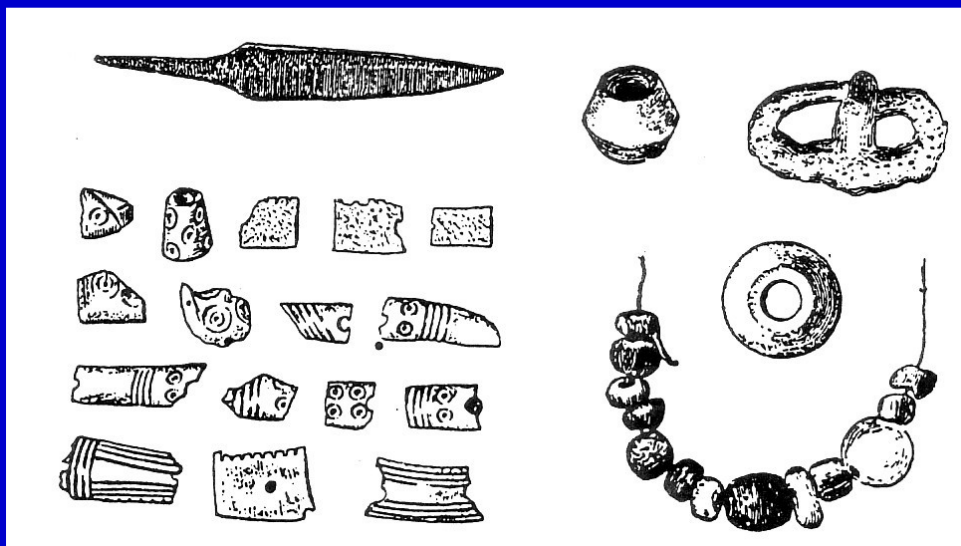
- **žárový** (urna – hrnec pražského typu)
- pohřebiště: Břeclav-Pohansko, Přítluky
 - pohřebiště: plochá, popelnicová, původně snad malé mohyly
 - předměty přepálené

kámen

- brousky a žernovy

kov

- železné nože, nástroje a nářadí, ocilky, přezky
- bronzový šperk
- přesleny

Avaři a Avarský kaganát

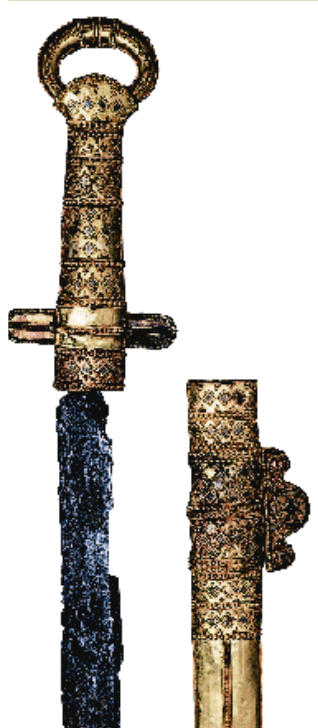
- **Avaři** – stepní etnikum
- kmeny War a Chun
- **kaganát** – nejednotná etnicita (Kutriguři, Onoguři, Gepidé, romanizované obyvatelstvo, Slované)
 - **kagan, jugur, kapkan, tudur** - tituly
- **463** – první písemná zmínka
- **567** – spojenci Langobardů proti Gepidům (568 – odchod Langobardů z Panonie do Itálie)
- **Avarský kaganát**
 - **602** – krize kaganátu
 - **626** – obléhání Cařihradu (Avaři a Slovani poraženi)
 - **623** - Sámova říše
 - **778** – války s Karlem Velikým a pád avarského kaganátu (1. výprava 791; 803 – zpacifikována Panonie)

Periodizace avarského kaganátu

(podle Stadlera)

FÁZE	DATA
předavarské	536 - 568
raněavarské I	568 - 620
raněavarské II	620 - 665
středoavarské I	665 - 690
středoavarské II	690 - 710
pozdněavarské I	710 - 725
pozdněavarské II	725 - 760
pozdněavarské III	760- 810/830

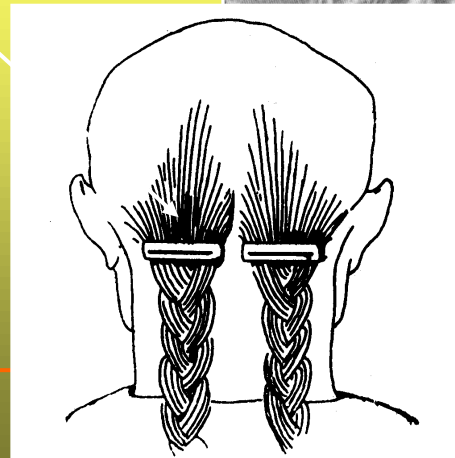

Avarský kaganát: Karpatská kotlina

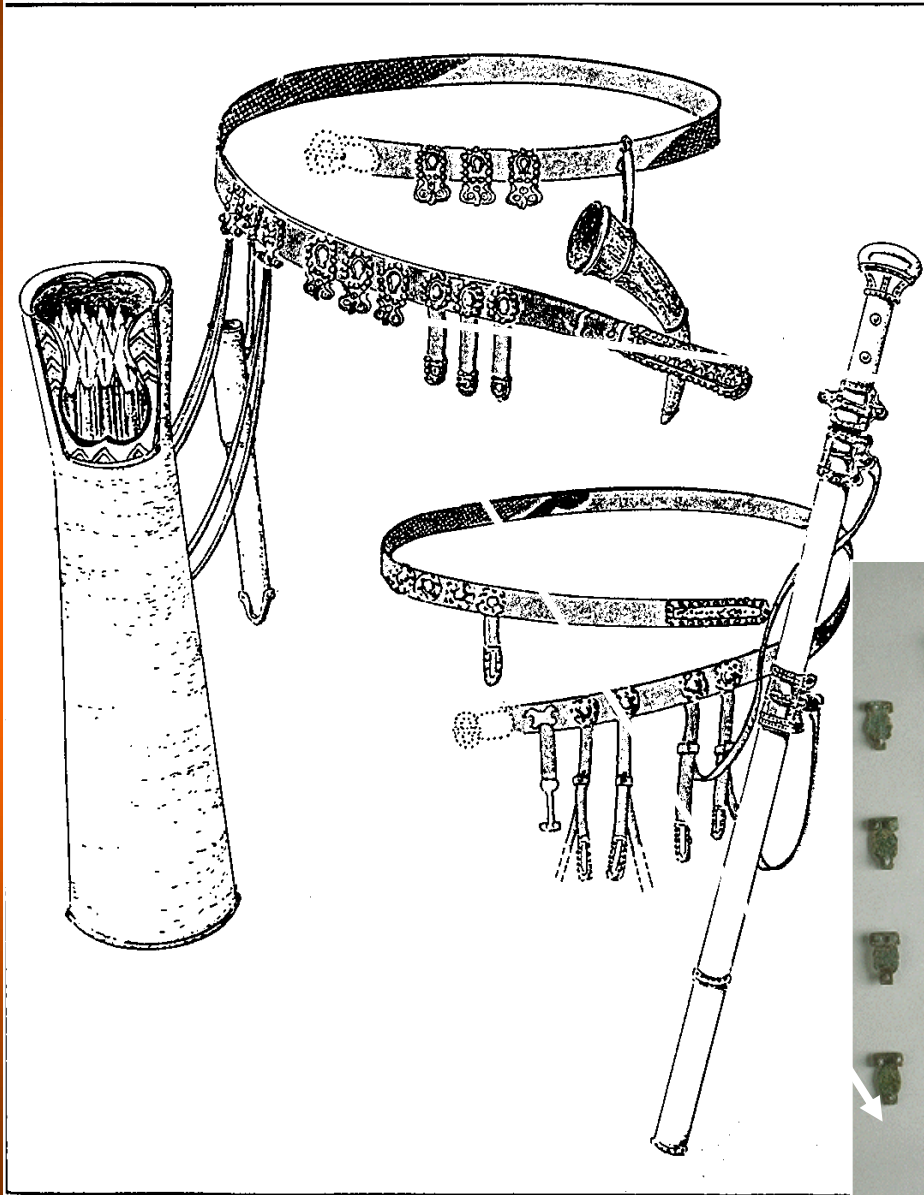
- kovolitectví, kovotepectví – vysoká úroveň
- válečné kořistění
- PR:
 - kostrová pohřebiště (až 6000 hrobů)
 - ve starším období bohaté „knížecí“ pohřby
 - Středoavarské obd.: jezdecké pohřby
 - birituální pohřebiště (slovanská složka – žárové pohřby)
- sídliště: přibývají v mladším období (obdélný půdorys s pecí v rohu – Zillingtal)
- opaskové garnitury – lisované, lité
- třmeny
- západní „importy“ – sax, spatha, kopí

Mužské hroby

kostěné obložení reflexního luku

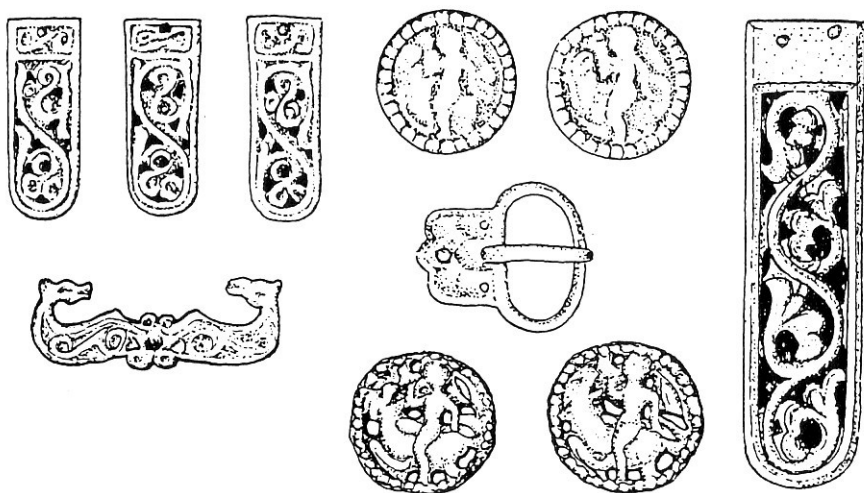

rekonstrukce avarského opasku

■ Avarsko-slovanská pohřebiště

- na jižním Slovensku: Devínská Nová Ves, Holiare aj.
- na jižní Moravě:
 - Dolní Dunajovice – kostrový hrob s litými pásovými garniturami

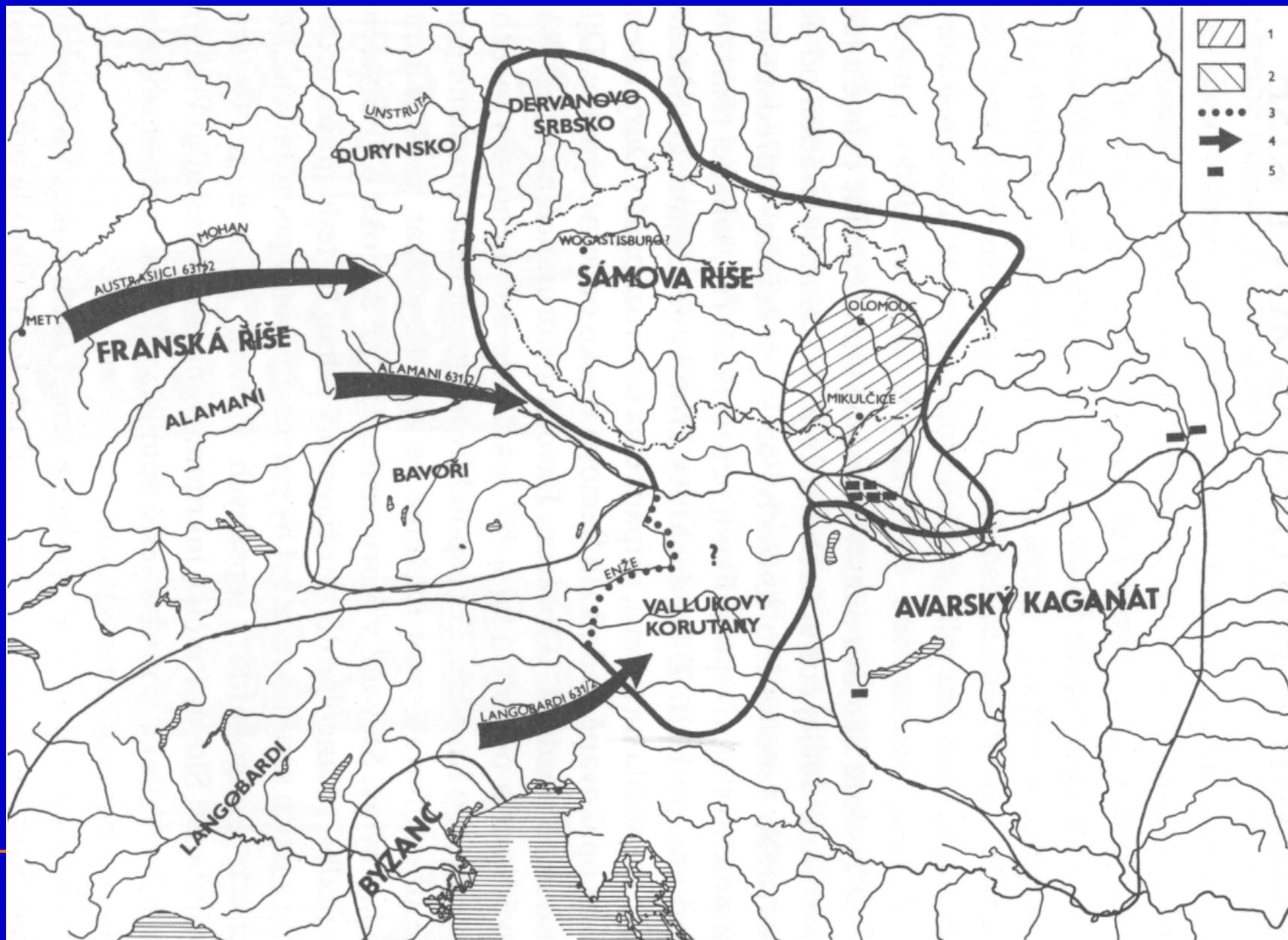

Ženské hroby

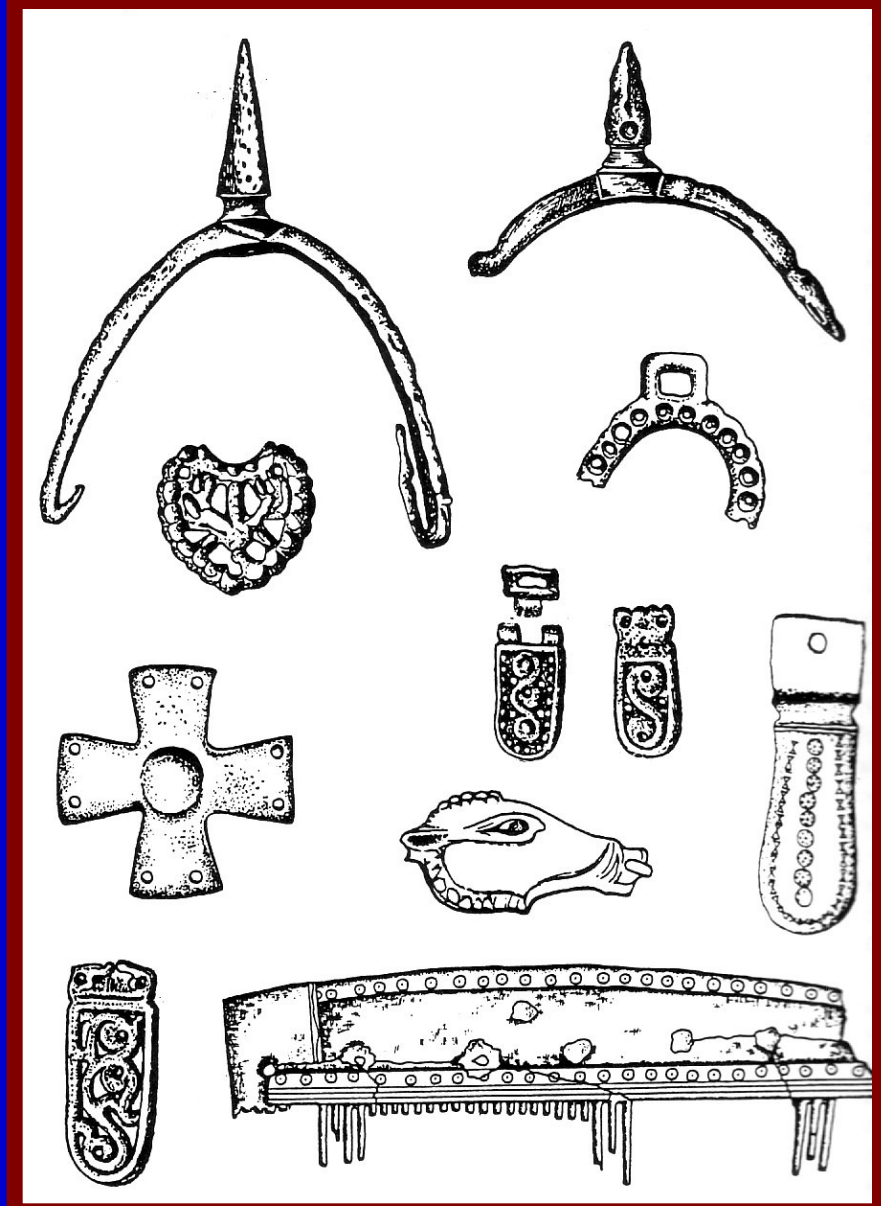
naušnice
(podle Čilinské) typ Ic

SÁMOVA ŘÍŠE

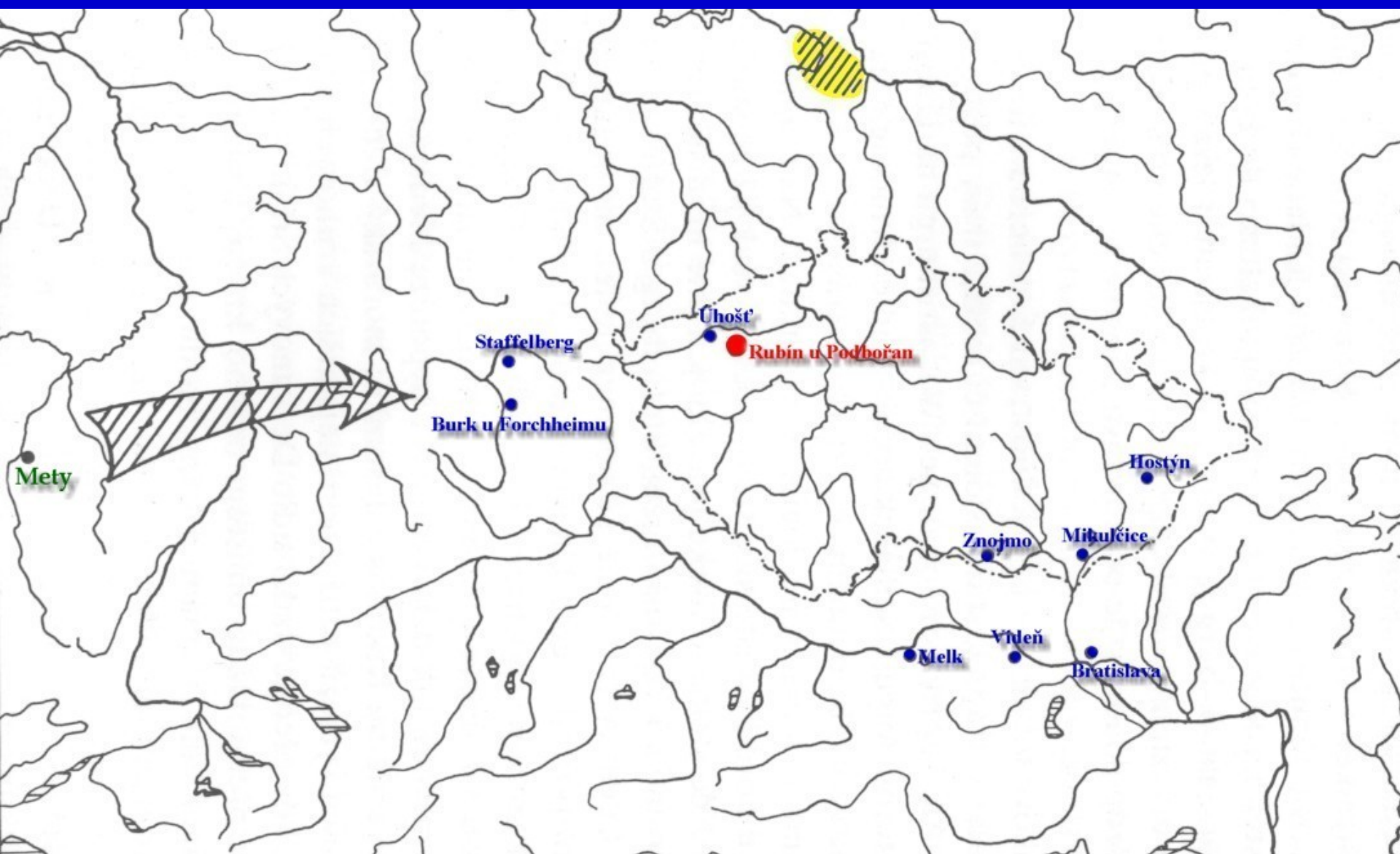

- původ Sába (†658)
- Fredegar: „homo nomen Samo, natione Francos, de pago Senonago“
- 623/624 – vzniká Sámův kmenový svaz (první historický mocenský útvar západních Slovanů)
 - proti Avarům, Frankům
- 631/632 – bitva u Wogastisburgu
- centrum: J-Morava?

Rubín u Podbořan

WOGASTISBURG/ Rubín u Podbořan

Starohradištní období/ předvelkomoravské

- sídliště
- hradiště –
 - Mikulčice (dílňa na výrobu litých garnitur), Zelená hora u Vyškova, Brno Líšeň – Staré Zámky, Olomouc
 - Hradsko u Mšena, Klučov, Praha – Šárka
 - Pobedim, Nitra

„importy“

byzantské

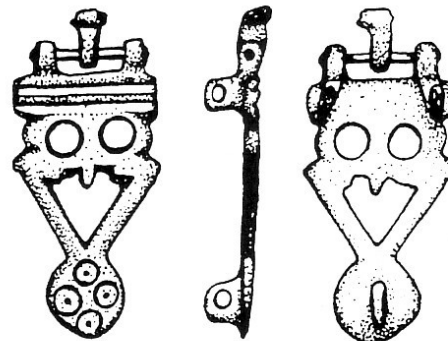
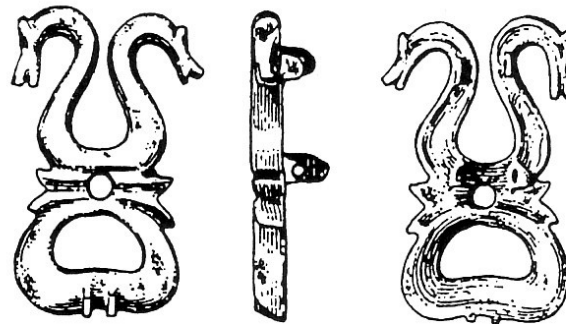
- nákončí
- přezky
- mince
- šperk
- křížky

západní

- saxy (na avarsko-slovanských pohřebištích)

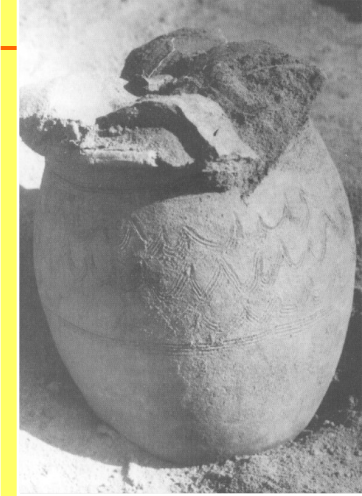
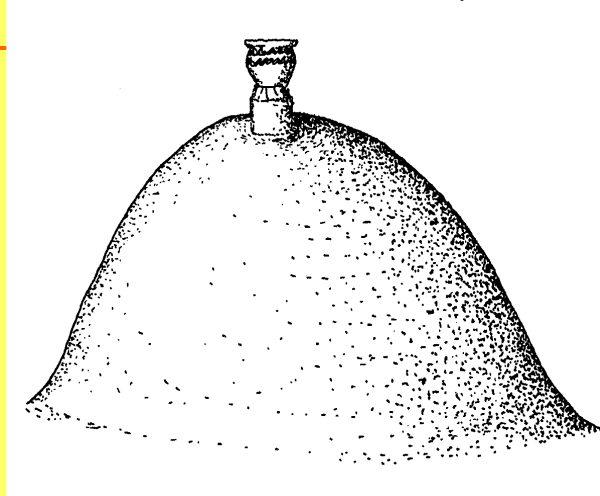
Zemiánský Vrbovok

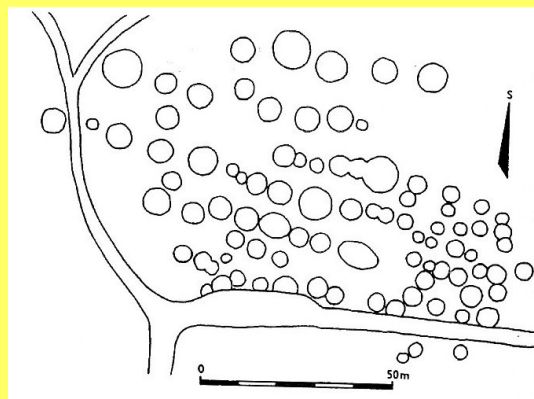
PR

■ žárový

- v urně (hrnec)
- v jamce - ve váčku
- pohřebiště:
 - plochá
 - mohylová (hlavně v J, Z a SV Čechách, ale i Morava) – v Čechách mohylové pohřbívání přezívá do 10. století, ale žárový ritus je nahrazen kostrovým
- **výbava:** poškozená žárem, chudá – vesnické obyvatelstvo
- **kostrový** – na Moravě od konce 8. století
- **výbava:** nože, přezky, ocílky, korálky, hřebeny, aj.

Dražičky - mohylník

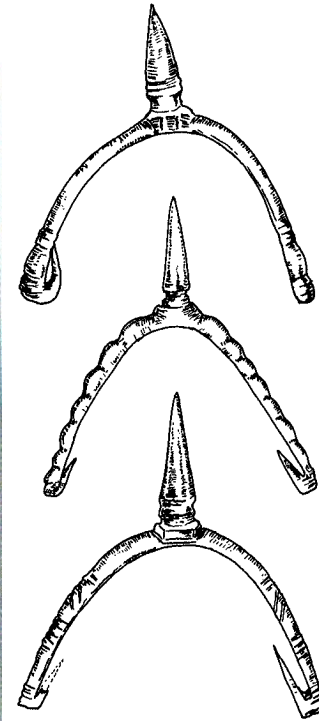
Kožlí u Orlíka (půdorys a průřez mohyloou)

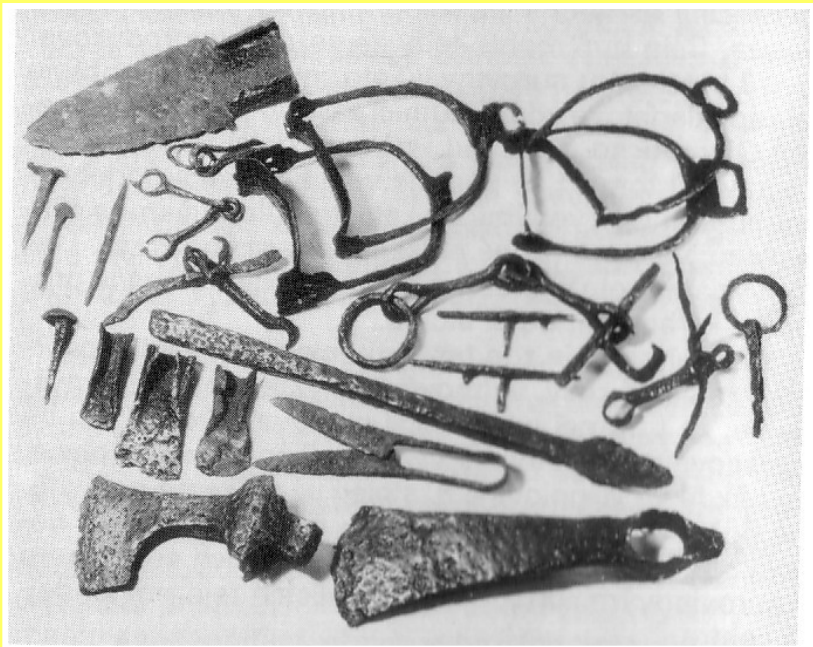
■ keramika:

- středodunajské výrobní tradice (dříve podunajský typ): pozdně antické vlivy

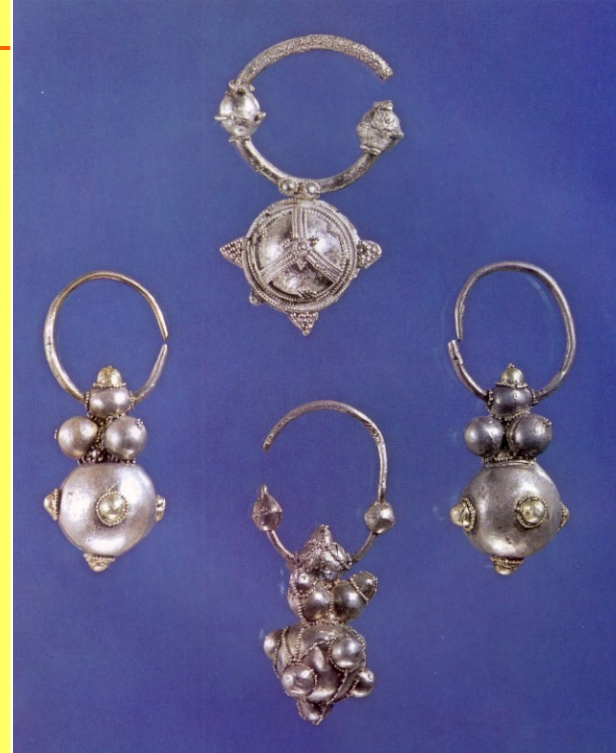
■ ostruhy: s háčky

■ lité garnitury

depoty železných předmětů - Brankovice

naušnice

šperk

-
- Blatnicko-mikulčický horizont:
 - Po roce 800 dochází k bohatnutí nálezů ve středním Podunají (Mikulčice, Pobedim)
 - Synkretický styl: karolinské, avarské a slovanské prvky
 - Např.: Depot z Blatnice (meč, kování, průvlečka)
 - Původně se předpokládaly i normanské vlivy
 - V poslední době zpochybňováno
-

Blatnicko- mikulčický horizont

Středohradištní období

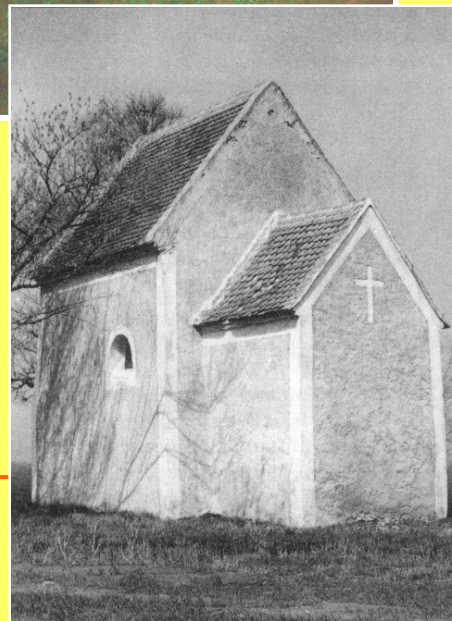

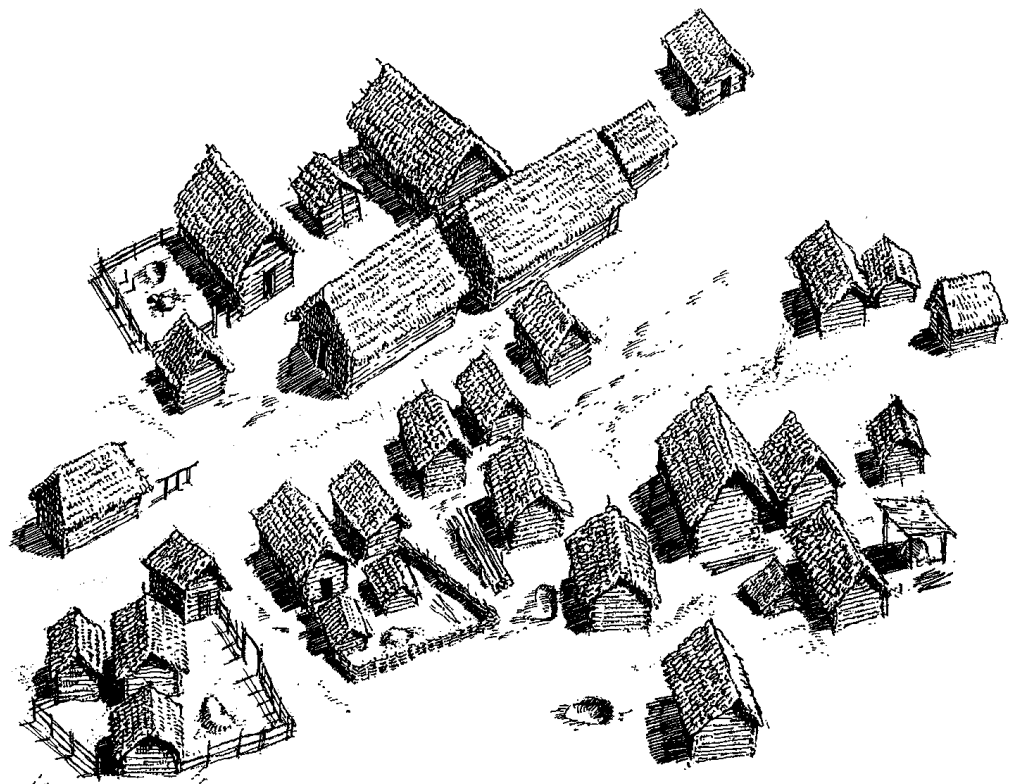
Velká Morava

Mojmírovci

hradiště – Mikulčice,
Pohansko u Břeclavi,
Staré Město – Uh.
Hradiště, Staré Zámky –
Brno Líšeň, Olomouc

- opevnění
- dvorce
 - obydlí, výrobní objekty
- církevní architektura
- pohřebiště, hřbitovy

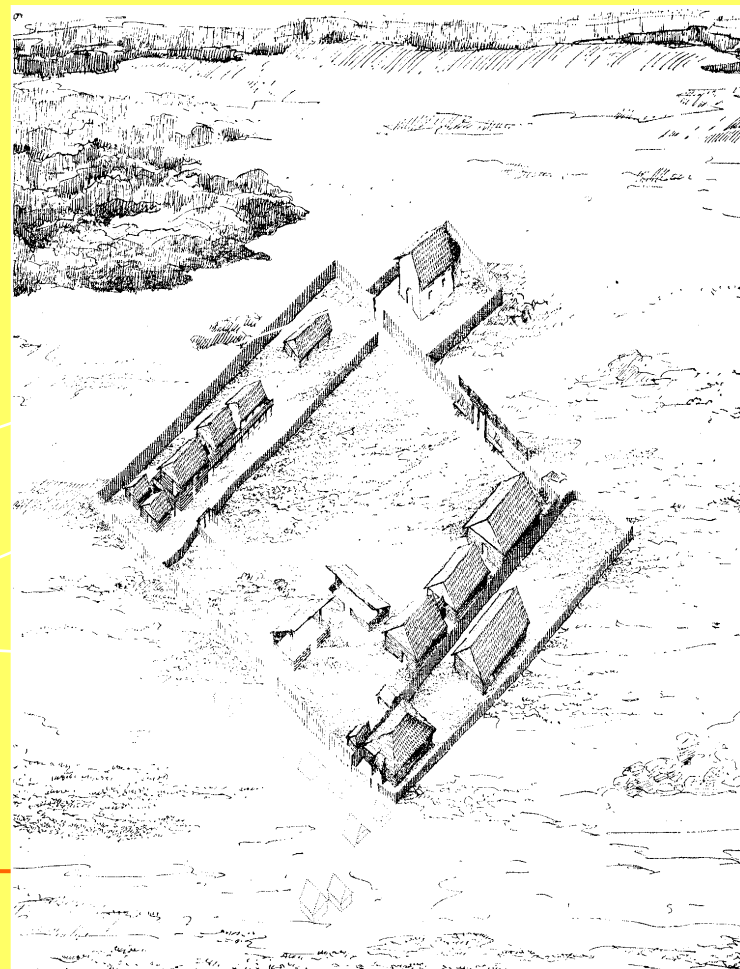

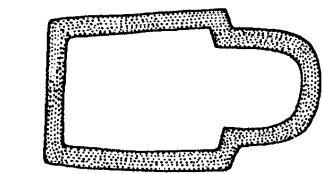
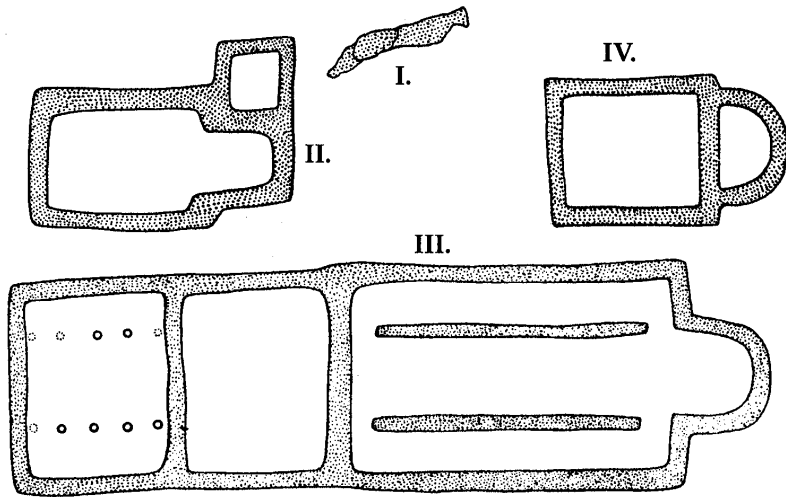
■ Rekonstrukce dvorců

■ Břeclav – Pohansko

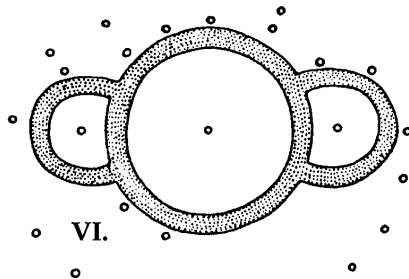
- kostel
- palácová stavba

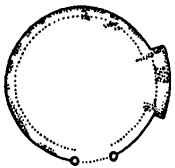
Mikulčice

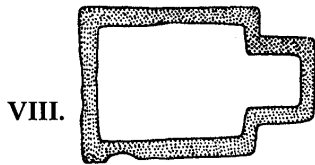
V.

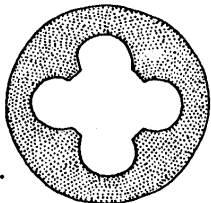
VI.

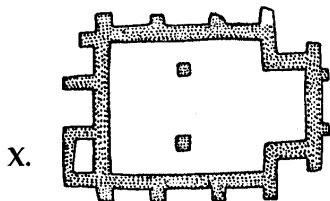
VII.

VIII.

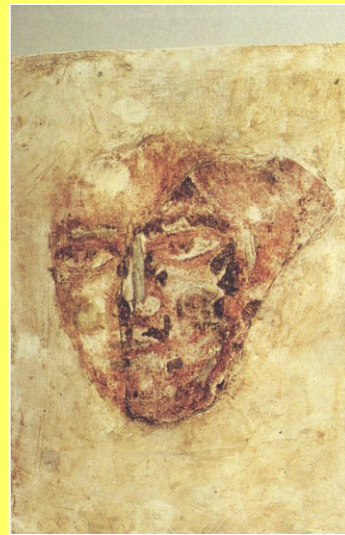

IX.

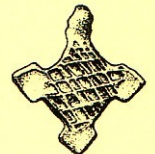
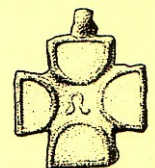
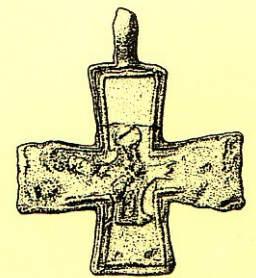
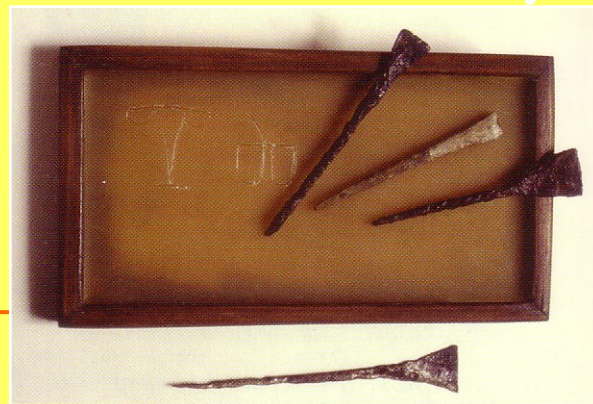
X.

0 10m

Projev křesťanství

- církevní architektura
- křížky
- kování v podobě knih
- vzdělanost - stily

ŠPERK

- gombíky
- prsteny
- náušnice
- zívěsky

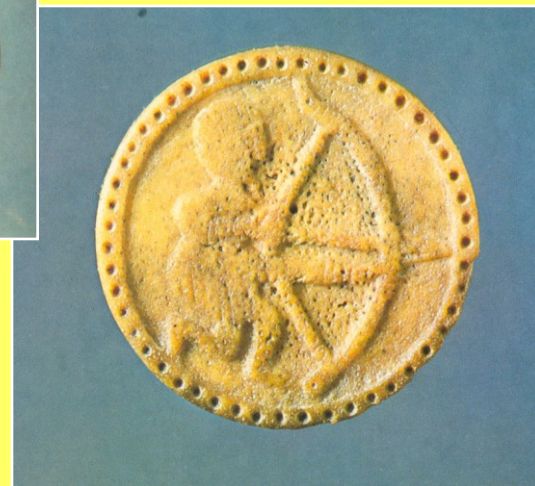
Opasek

- nákončí

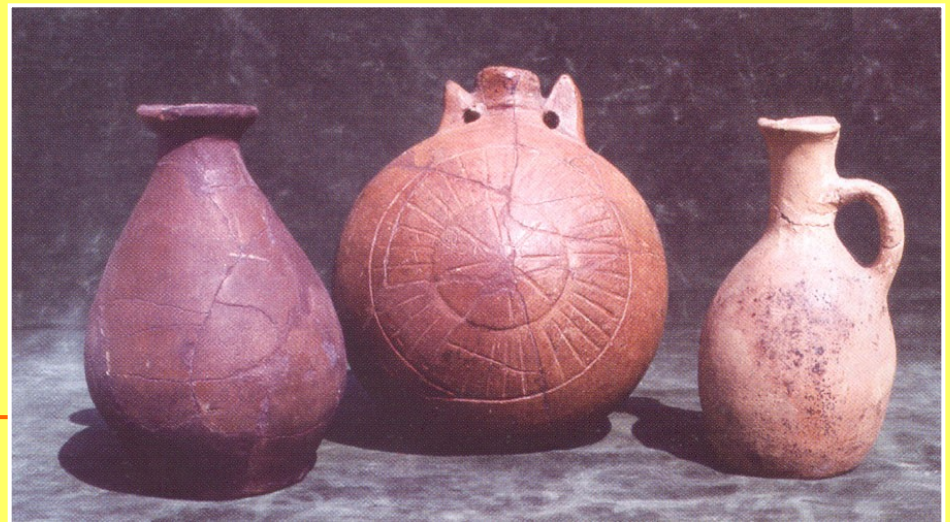
KPI

- hřebeny
- trojcípé parohové
- schránky
- jahelníčky
- hrací kameny

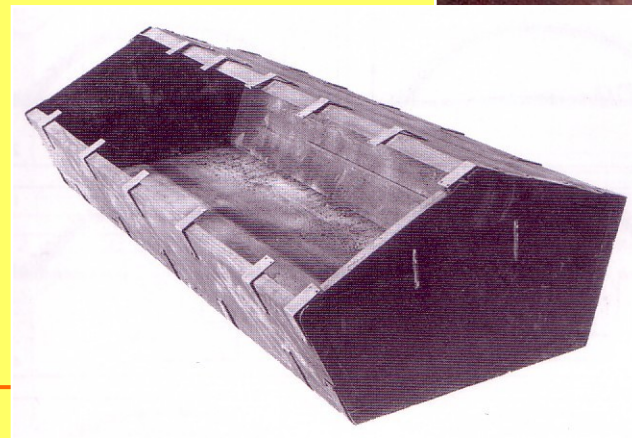
keramika

- **Blučinský typ:** výzdoba (strmé vlnovky v kombinaci s vodorovnými rýhami)
- **Pomoravský typ:** sporadická výzdoba hrncovitých tvarů s jednoduchým zaobleným/seříznutým okrajem
- **antických tvarů** (jemně plavená hlína) – láhve, čutory, amfory
- **stavební:** střešní krytina – Uh. Hradiště – velké tašky, prejzy, zdobené hřebenače

PR

- **kostrový**
- od 9. století se objevují rakve
- pohřebiště
 - plochá
 - řadová
 - hřbitovy v okolí kostelů
 - mohylová
 - bohatý knížecí hrob ženy – Želénky (solitérní mohyla)
- žárový – přežívá v Čechách ještě v 9. století

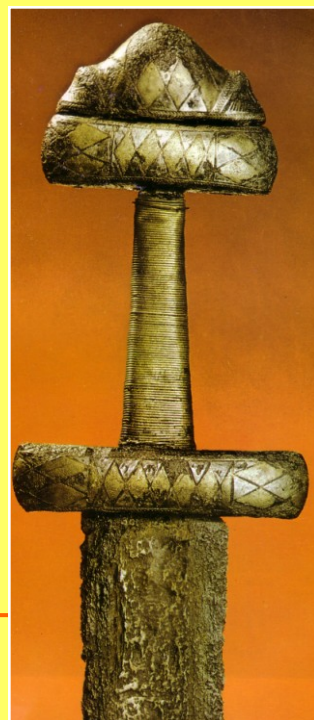
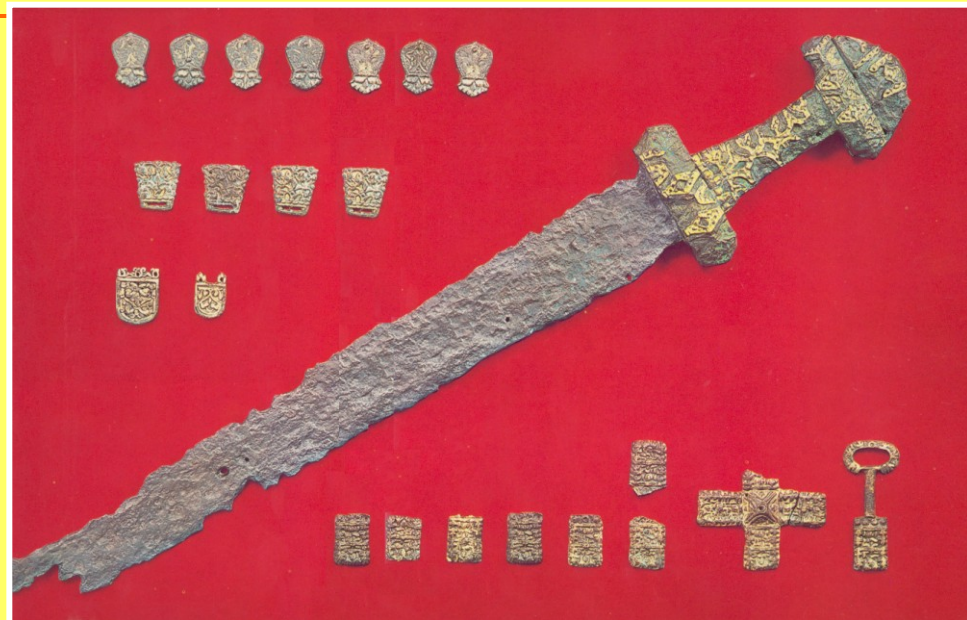

Výzbroj a výstroj

- meč: podle Petersena typ X,Y, K, M, H
 - řemení meče – Kolín knížecí hrob, Blatnica
- kopí
- sekera - bradatice
- brnění
- přilba (Hradsko u Mšena)
- ostruhy, třmeny, kování uzdění koně

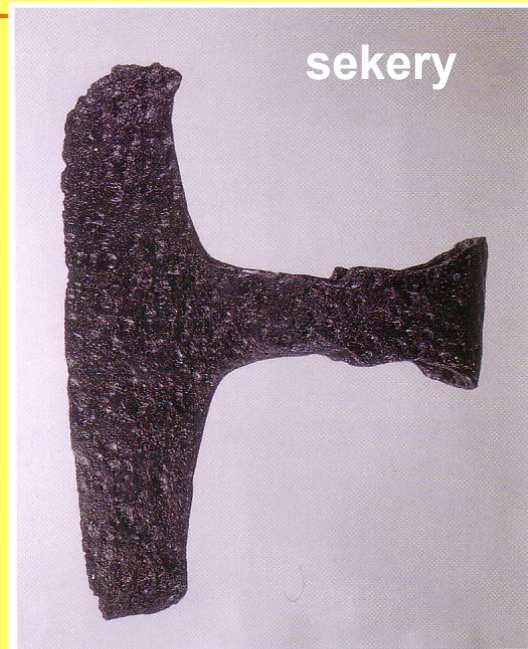
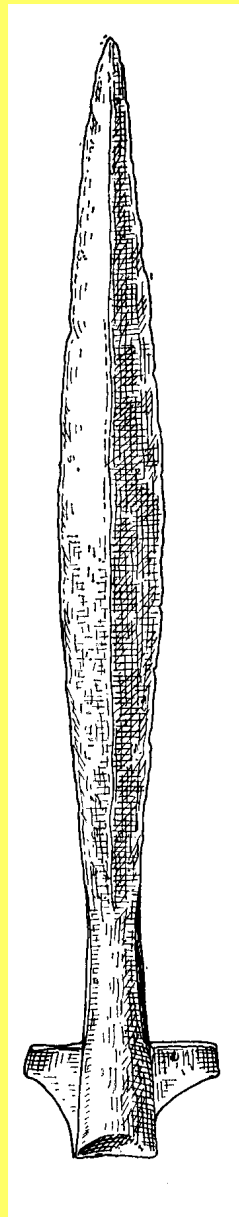

rekonstrukce – damascénská ocel

ostruhy

sekery

třmen

Karolinské

- meče, kopí
- kování řemení meče
- skleněné nádoby
- křížky

Pobaltské

- jantar

Byzantské

- křížky
- šperk
- mince

Porýní

- sklo
- email

Kolín – knížecí hrob

„importy“

emailem zdobená
část z kování dýky

nomádké etnikum

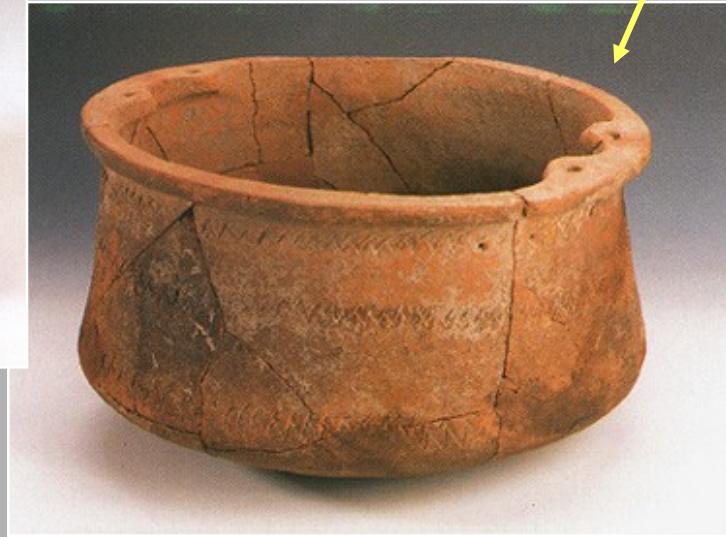
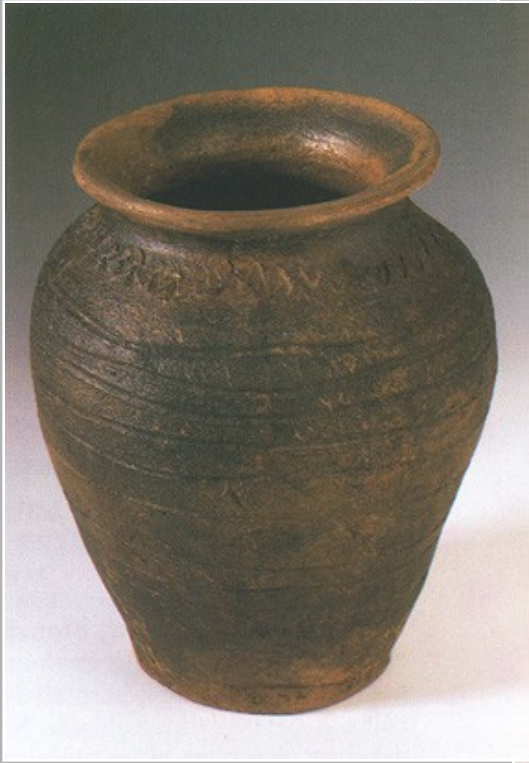
Maďaři

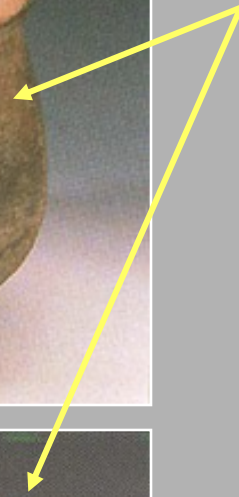

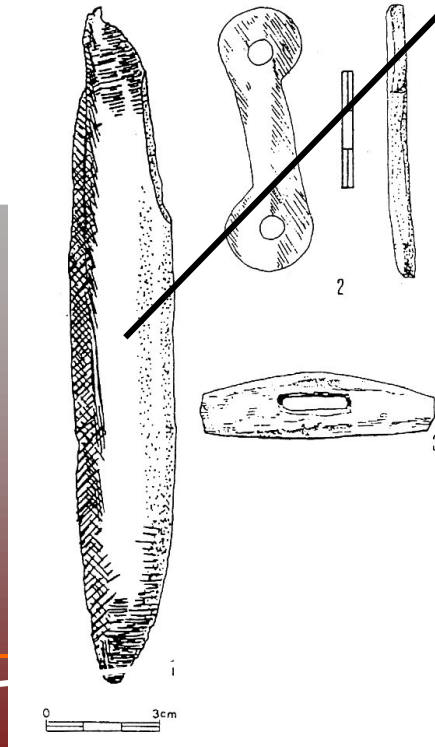
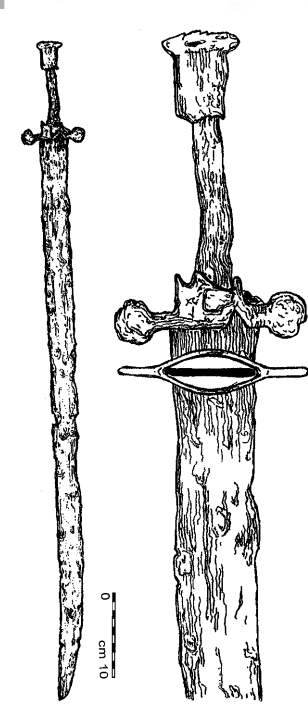
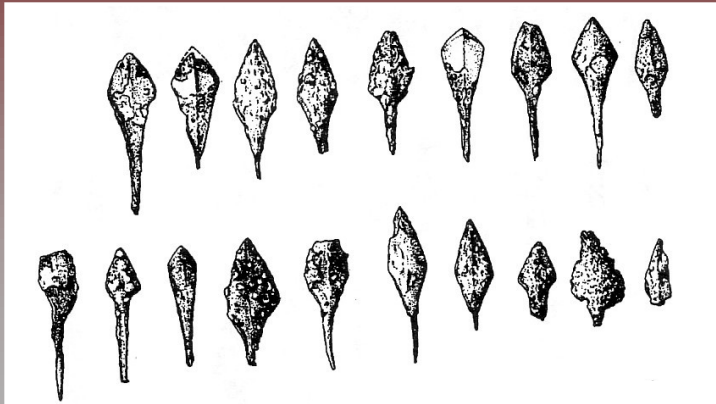
keramika

kotle

Maďarské nálezy z území Čech a Moravy

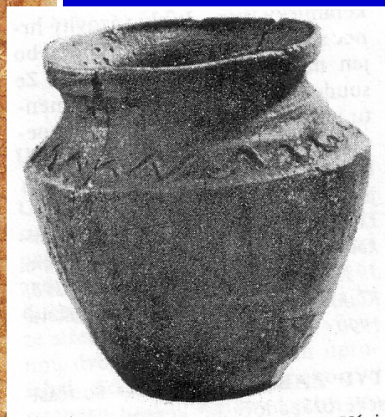
■ Čechy:

- kost. obložení reflex.luku - Libice nad Cidlinou
- garnitury a koň. postroj – Litoměřicko
- zlomek kotle – Libědice
- hroty šípů: Hradiště u Nemětic

■ Morava:

- hroty šípů – hradiště: Mikulčice – Valy, Brno – Líšeň, Břeclav – Pohansko, Znojmo – Hradiště
- keramika: Olomouc-Nemilany, O.- Slavonín
- šavle: Olomouc-Nemilany

Mladohradištní období

keramika

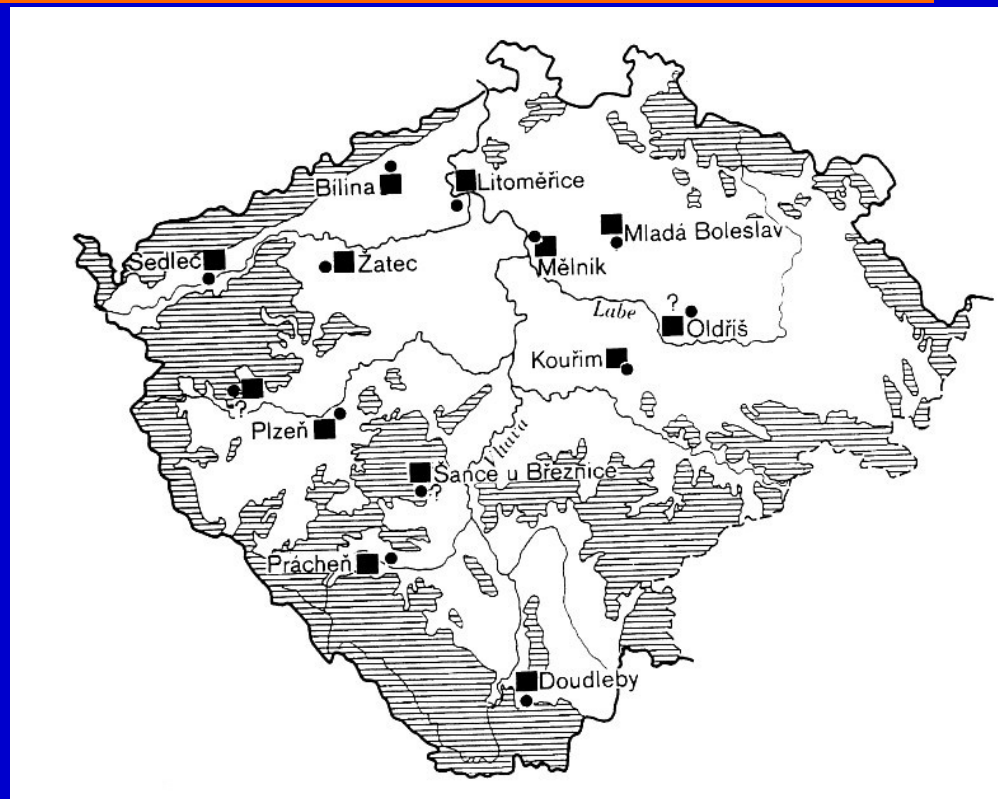
- ❑ **Libočanský typ** (10.st – 11.st; dvojkónické tvary se silně prohnutým ostře odděleným hrdlem zdobeným vlnicí)
- ❑ **Litoměřický typ** (10.st; hrncovitá nádoba s prožlabeným okrajem, dva ryté hřebenové pásy)
- ❑ **Zabrušanský typ** (10.st; dvojkónický hrnec s ostře lomenou výdutí, kolek – esovitý, šikmé linie, větvičky a 2 vodorovné rýhy)

sídliště

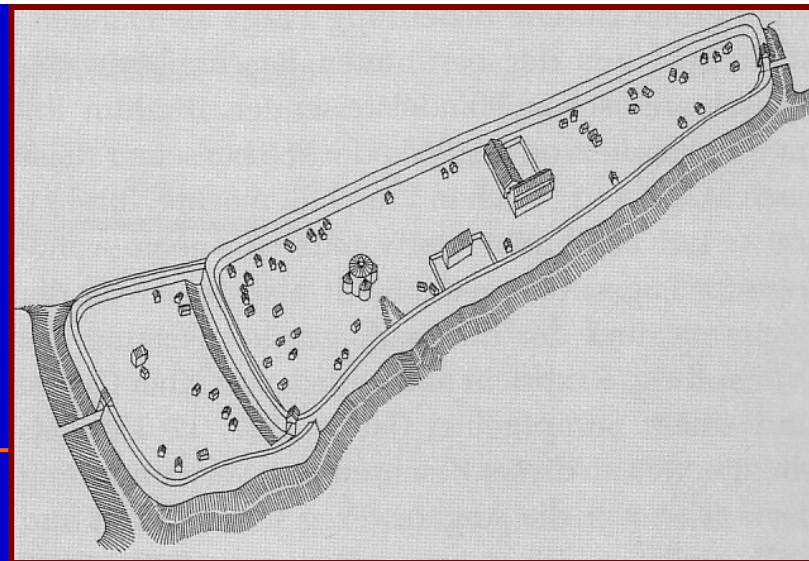
hradiště – Pražský hrad,
Libice nad Cidlinou,
Zabrušany, Litoměřice,
Netolice, aj.

- ❑ církevní architektura
(kostely, kláštery)
- ❑ hradská správa

PR

- **kostrový** – plochá pohřebiště, hřbitovy
- Mušov
- výbava: chudne; esovitě záušnice, prstěny

■ mince

■ šperk

□ esovité záušnice

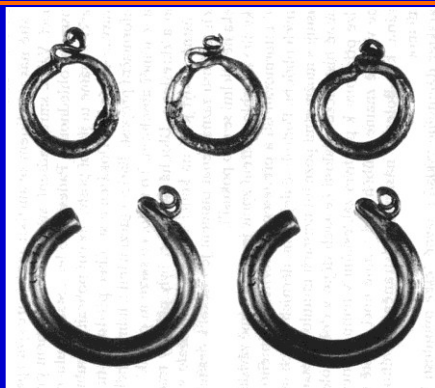
□ prsteny

■ výzbroj

□ meč

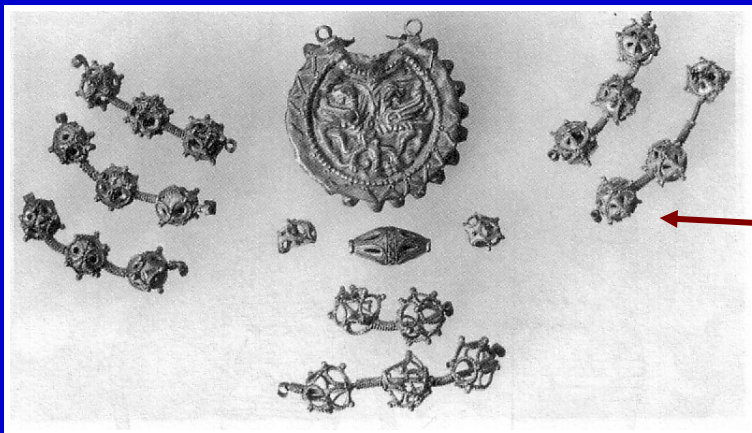
□ sekera

□ hroty šípů

„importy“

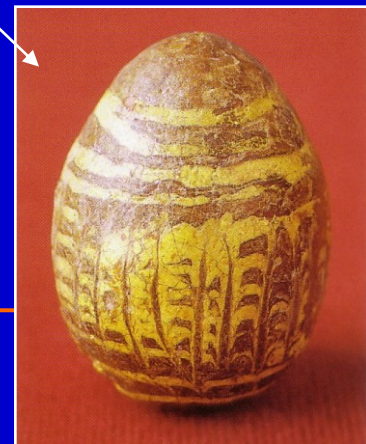
Roudnice nad Labem

Zběčno

Nový Knín

- Říšské
 - Byzantské
 - hedvábí (hrob sv. Ludmily)
 - křížky
 - Ruské
 - šperk (závěsky, aj.)
 - enkolpia
 - přesleny z ovručské břidlice
 - pisanky
 - Vikingské
 - Náramky (splétaný – Nový Knín; Šluknov)
 - Svatováclavská přilba, svatoštěpánský meč
 - třmen – Zběčno
 - Arabské
 - mince

„export“

■ otroci

04.05.04

